

Justitiedepartementet
Enheten för migrationsrätt
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)

Dnr Ju2025/00118

Skolverkets synpunkter

Skolverket har i sitt remissyttrande (dnr 2021:165) över betänkandet *Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap (SOU 2021:2)* varken avstyrkt eller tillstyrkt förslaget om att medborgarskapsprov ska tas fram men avstyrkte att Skolverket skulle ha ett samlat ansvar för och kontinuerligt utveckla medborgarskapsprov. I ansvaret skulle det ingå att ta fram en bok baserad på 3 § i den föreslagna förordningen om medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap. Det skulle även ingå att kontinuerligt ta fram medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap, kontinuerligt ta fram bedömningskriterier och rättningsinstruktioner för medborgarskapsprov samt att rätta medborgarskapsprov. Motiveringen bakom avstyrkan är att Skolverket enligt sin instruktion är en förvaltningsmyndighet för skolväsendet och att Skolverket genom att ta fram medborgarskapsprov riskerar att indirekt sätta normen för vad som krävs för svenskt medborgarskap vilket inte ligger inom myndighetens expertområde.

Skolverket ska nu samverka med Universitets- och högskolerådet (UHR) i en förstudie ¹ som de har fått ansvar för. I det uppdraget om en förstudie som UHR har fått framgår att det är UHR som ska ansvara för medborgarskapsprovet men att UHR i samarbete med Skolverket ska ansvara för att ett utbildningsmaterial inför provet i samhällskunskap tas fram med utgångspunkt i vad som föreslås i SOU 2021:2 och med beaktande av förslag i SOU 2025:1.

För tydlighetens skull vill Skolverket betona att myndighetens hållning fortfarande är att avstyrka förslaget om att myndigheten ska ta fram och utveckla medborgarskapsprov men också att myndigheten själva skulle ansvara för att ta

¹ Uppdrag att genomföra en förstudie i fråga om medborgarskapsprov (U2025/00286)

fram utbildningsmaterial inför provet i samhällskunskap som ska användas för medborgarskap.

Skolverket kommenterar i detta yttrande endast de förslag i SOU 2025:1 som direkt berör myndigheten

9.5.1 Ett utökat delprov i samhällskunskap

Skolverket avstyrkte förslaget som presenterades i *Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap (SOU 2021:2)* som inbegrep att Skolverket förutom medborgarskapsprovet även skulle ta fram en bok baserad på 3 § den nya förordningen om medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap. I den aktuella utredningen (SOU 2025:1) görs bedömningen att både delprovet i samhällskunskap i medborgarskapsprovet och den bok som provet baseras på bör utökas med ytterligare delområden.

I det tidigare nämnda uppdraget till UHR om att genomföra en förstudie framgår att det är UHR som ska ansvara för medborgarskapsprovet men att UHR i samarbete med Skolverket ska ansvara för att ett utbildningsmaterial inför provet i samhällskunskap tas fram med utgångspunkt i vad som föreslås i SOU 2021:2 och med beaktande av förslag i SOU 2025:1.

När nationella prov konstrueras bygger ett prov på ett underliggande konstrukt. I de nationella provens fall utgörs konstruktet av kursplaner men i detta fall framstår det att vara ett utbildningsmaterial. För att provet ska vara tillförlitligt behöver det finnas en röd tråd mellan konstruktet, de kunskaper som den som genomför provet ska ha tillgodogjort sig och själva provet. Detta är en förutsättning för att provet ska ha hög reliabilitet. Därmed anser Skolverket att undervisningsmaterialet, och provet behöver tas fram parallellt och av samma instans. Skolverket bedömer därför att UHR bör ha ansvaret för att ta fram både provet och det undervisningsmaterial som provet bygger på.

Skolverket bistår gärna UHR med de kunskaper myndigheten har gällande framtagande av prov och utbildningsmaterial.

Skolverket vill också framföra att det i betänkandet inte är tydligt om även boken och inte endast delprovet i samhällskunskap, ska utökas med just de två föreslagna områdena mediernas roll och barnets rättigheter. Detta kan behöva förtydligas.

9.5.2 Ämnesområdena i delprovet i samhällskunskap

Skolverket tillstyrker förslaget att medborgarskapsprovet ska utökas med delområdet Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare och granskare av samhällets maktstrukturer samt att kunskaperna i de mänskliga rättigheterna som ska visas genom delprovet i samhällskunskap även omfattar barnets rättigheter enligt barnkonventionen.

Om ett medborgarskapsprov ska tas fram har Skolverket inte någon invändning mot förslaget att medborgarskapsprovet i samhällskunskap ska utökas med delområdet Mediernas roll. Det verkar även rimligt att det ska tydliggöras att kunskaperna i de mänskliga rättigheterna som ska visas genom delprovet i samhällskunskap även omfattar barnets rättigheter enligt barnkonventionen.

10.4.4 Undantag från försörjningskravet

Skolverket varken avstyrker eller tillstyrker förslaget om att kravet på att utlänningen ska kunna försörja sig för att beviljas svenskt medborgarskap inte ska gälla om utlänningen studerar en sammanhållen yrkesutbildning i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller studerar inom gymnasieskolan.

Skolverket vill dock peka på att utformningen av den föreslagna bestämmelsen kan vara svårtolkad i fråga om sammanhållen yrkesutbildning utifrån hur kommunal vuxenutbildning regleras i skolförfattningarna. Det kan till exempel handla om hur antagning till kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå sker och hur den individuella studieplanen regleras. Myndigheten ställer sig därför tveksam till att begränsa undantaget från försörjningskravet till att endast omfatta sammanhållna yrkesutbildningar inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Detta för att en individ som exempelvis läser motsvarande enstaka kurser eller nivåer i ämnen kan uppnå samma studiemässiga resultat, men omfattas då inte. En sådan begränsning skulle kunna komma att påverka vuxnas utbildningsval. Det finns även de som behöver komplettera en yrkesutbildning eller ett yrkeskunnande och det kan då vara svårt att avgöra om eleven läser en sammanhållen yrkesutbildning eller inte beroende på hur den individuella studieplanen är utformad.

17.1 Ikraftträdande

Utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 juni 2026.

Av författningsförslagen i avsnitt 1.6 avseende förslag till förordning om ändring i förordningen (0000:000) om medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap framgår dock inte när dessa ändringar ska träda i kraft.

Enligt Skolverkets bedömning framgår det inte tydligt när boken respektive medborgarskapsprovet ska finnas tillgängliga. Skolverket har erfarenhet av att ta fram och utveckla nationella prov och vill i sammanhanget påpeka att ett helt nytt nationellt prov tar cirka 2–3 år att ta fram. Trots att medborgarskapsprov inte är jämförbart med ett nationellt prov bör ändå tidsaspekten beaktas när ett nytt medborgarskapsprov föreslås.

Enligt förslagen i *Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap* (SOU 2021:2) ska medborgarskapsprovet bygga på innehållet i den bok i samhällskunskap som ännu inte är framtagen och när det gäller det delprov som ska mäta kunskaper i svenska föreslår varken *Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap* (SOU 2021:2) eller

Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1) någon plan på innehåll mer än vilken GERS-nivå² och vilka färdigheter det ska mäta mot. Med utgångspunkt i Skolverkets erfarenheter av att ta fram nationella prov, vill myndigheten mana till försiktighet vid utformande av nya prov. De framtagna provuppgifterna behöver exempelvis prövas ut på individer som har adekvata kunskaper för det som ska mätas i delproven. I detta fall är provet också helt nytt och prövar inte mot några kurs- och ämnesplaner. Därför är inte heller utvärderingsgruppen känd, bland annat eftersom ingen ännu ingen har tagit del av det utbildningsmaterial som ett av delproven ska bygga på. Vidare är det oklart vilket digitalt provsystem som medborgarskapsproven ska distribueras i och om detta system kommer att tillhandahålla ett provkonstruktionsverktyg. Om provet ska tillhandahållas digitalt behöver även uppgifterna anpassas till den digitala provplattformens möjligheter och begränsningar.

Vidare ser inte myndigheten det som möjligt att till den 1 juni 2026 ta fram ett medborgarskapsprov som bygger på en bok eller ett utbildningsmaterial. Skolverket menar att denna tid är knapp oavsett vilken myndighet som kommer ansvara för dessa uppdrag.

På Skolverkets vägnar

Anna Westerholm
Avdelningschef

Annika Spiik
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även undervisningsråd Annika Spiik, avdelningschef Anna Westerholm, enhetschef Jessica Jarhall, tf stabschef Johan Börjesson, rättschef Erik Janzon deltagit.

² GERS, Gemensam europeisk referensram för språk.